

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

12. Affectus amoris non potest sine peccato haerere in creatura.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

culpam esse posse venialem. Quæ sicut de immundissima & abjectissima illa carnis voluptate docent, ita multo magis de cæteris, quæ moderatè scilicet ex cibis, honoribus, dignitatibus, laudibus, & similibus capiuntur, atque ideo longè majori honestatis umbrâ veulantur.

Accedit, quod nisi voluptas moderata possit ex creaturis speciali præcepto non prohibitis capi, ipsa creatura vel voluptas mala esse videretur. Quorum utrumque Manichæum olet. Denique ipse Augustinus non semel distinguit voluptates licitas & illicitas, ut cum dicit: *Videbis charissimi, etiam in istis corporis sensibus licitas esse, & illicitas delectationes.* Quod multis exemplis singulos sensus percurrendo declarat, & populum accuratè docet. Ad quid ista distinctio, si nullam voluptatem etiam licitam sensibus externis aucupari licet? Postremo ipse appetitus sensitivus videbitur esse malus, si nulli motui ejus, quo sensibile bonum appetit, nec aliud appetere potest, consentire licet. Ad quid enim igitur iste appetitus homini datus est? His & similibus argumentis nixi confidenter docent nonnulli Recentiores, licitas innocentesque sensuum externorum vel internorum voluptates ex conjugate, cibo, potu, odoribus, sonis, musicis, scientijs, honoribus, dignitatibus, & similibus objectis nullâ malâ circumstantiâ vestitis posse per se appeti, & ijs animum posse delectari; dum modo adhibeatur modus. Immoderatio quippe in omnibus rebus etiam bonis vitiosa est. Quæ doctrina fit, ut tota Christianorum vita hujusmodi voluptatibus plena sit; neque quisquam sibi religioni ducat, si eas vel licitis medijs obtinere contendat, vel ulro oblatiis cum delectatione perfruat.

Sed in hac re, ubi de Christianæ perfectionis apice ac de summa sanctæ Philosophiæ veræque pietatis agitur, nolo mihi vel ex moribus hominum cujuscunque professionis, vel ex Aristotelicâ, vel alia quacunque gentium Philosophiâ præscribi. Nam ubi didicerunt illi, quod nos Christo præceptore didicimus, carnem contra spiritum ex peccato concupiscere? Cujusmodi concupiscentiarum delectabiles motus cum illi naturalis institutionis beneficium esse crederent, quid mirum esset, si eis

ad moderationem quandam redactis, perfrui nos posse docuissent. & tunc obsequendam esse naturam, cum sicut ait Hortensius sine magistro Hærensenserint, quid natura desideret? Non moleste feramus unicam, & veram, & cœlestem Christianæ religionis Philosophiam, paulò altius attollere Christianorum animos, qui ex divina institutione didicerunt spiritum contra carnem concupiscere, & condelectari legi Dei secundum interiorem hominem, ejusque delectationis serenitatem nullis libidinosis delectationibus nubilare. Quapropter quia res ista summi momenti est, & veluti cardo unicus, in quo summa tota humanæ vitæ Christianæque religionis, quatenus praxim attingit, vertitur, ex altioribus principijs juxta sanctissimi & sublimissimi Doctoris nostri doctrinam, quantum nos Deus adjuverit, demonstranda est. Quæ ut ab ipsis radicibus innotescat, cur scilicet nullis omnino concupiscentijs, quæ sua latitudine universas creaturas pro objectis habent, & in eas possunt exardescere, consentire liceat, sed omnes velut exitiales peltes virtutum comprimendæ sint, generaliter indagandum est, quinam rationalis animi motus & affectus erga creaturas liciti sint; quinam divina lege vetiti. Hoc enim cum ex proprijs fundamentis constiterit, simul etiam per se constabit, quicquid de concupiscentijs frenandis & consensu coercendo diximus. Quæ disquisitione nulla utilior in hac vita dari potest. Agitur enim de summa disciplinæ Christianæ de cardine totius practicæ Theologiæ, ubi qui tantillum velut in primis principijs aberraverit, vitam universam necesse est non solum inter boni & mali discrimen fluctuare, sed & innumeris, qui inde velut conclusiones proficiscuntur agendi & non agendi erroribus perturbari. Ex quo tandem fieri natum est, ut in isto affectuum humanorum labyrintho, quorum æstibus reciprocantibus vita nostra torquetur ac retorquetur, velut filo quo regatur carens, exitum nesciat; & dum affectus noxios velut innocentes admittit, amplectitur, alit, ac fovet, patriam exilium deputet; mundumque se ab immundo mundo deputans, sordibus plenus sit; lucri continui loco damnium se fecisse continuum seriùs deprehendat.

C A P V T X I I

Affectus amoris non potest sine peccato hære in creatura.

PRIMVS igitur, & omnium affectuum humanorum quasi cardo est amor. Ab illo quippe cæteri omnes ordine quodam pullulant, & ejus colore tinguntur. Est enim prima quodammodo coaptatio affectus ad bonum, & vinculum quoddam, quo cum bono affectus colligatur, & quando magnus est, acutissime stringitur: *Quid ergo amor,*

inquit Augustinus, nisi quadam vita duo aliqua copulans, vel copulare appetens, amans scilicet, & quod amatur? Non tamen ita sentitur esse, cum eum non producit indigentia. Est enim affectus quasi immobilis, motus autem est sensibilior, quam quies. Fit verò motus per alios affectus ab amore prodeuntes. Nam prout res amata varijs afficitur circumstantijs, ita amans & amor

Serm. 17. de verb. Apost. cap. 2.

Lib. 8. de Trinit. cap. ultimo.

349

varios vultus induit: re absente desiderat, presente letatur, periclitante metuit, impedita irascitur, amissa tristatur, & instar vertumini juxta omnes amati conversiones vertitur. Vnde in omnibus affectibus amorem dominari recte dixeris, siue illi re ipsa aliquid amoris includant, siue potius ab amore omnes veluti causa, juxta diversas rei amatae perturbationes, naturaliter profluant. Vnde Augustinus:

Amor inhians habere quod amatur, cupiditas; id autem habens, eoque fruens, letitia; fugiens quod ei aduersatur, timor est; idque si acciderit sentiens, tristitia est. Quia igitur amor semper aliquem affectum sibi conjunctum habet, quem, prout res amata postularit, causet, & omnium primum sit desiderium seu concupiscentia, qua fertur ad rei absentis possessionem, de amore ac desiderio, utpote quo potissimum innotescit, indifferenter hic locuti sumus.

Præcipua igitur quaestio est, utrum creatura rationalis affectum amoris seu dilectionis, quam pro ipsa usurpamus, erga rem creatam ullam habere possit juxta divinas leges. Resolutio ejus erit facilis, si, quid amor sit, recte intelligatur. Amor igitur hoc loco non est qualibet rei cupiditas, qua rem aliquam quovis modo obtentam cupimus; sed qua rem aliquam creatam propter ipsam, internamque ejus pulchritudinem, vel nitorem, vel voluptatem expetimus. Si enim ipsa aliud mente referatur, jam non ipsa, sed alia quam spectamus, amabitur. Exempli gratia, divitias amat, qui amat ut dives sit; honores, qui ipso illorum splendore delectatur; dignitatem, qui illa auctoritate capitur, qua ab hominibus colitur; voluptatem, qui blandam ejus titillationem appetit & nihil præterea. Declarat hoc optime S. August. in soliloquijs, ubi cum scrupulosissime exquireret, quid adhuc cuperet, hoc est, quid amaret, quid proficere jam amare desistisset; & res ratiocinandi viribus cōducta deesset, ut adhuc eisdem amoribus teneri videretur, respondet ei Ratio, cum qua veluti ficta persona disputabat: Credo propterea tibi hoc videri, quia quamvis ista optare posses, non tamen propter se ipsa, sed propter aliud experenda videntur. Quod accipiens Augustinus, tanquam concinne dicitur: Hoc est, inquit, quod dicere cupiebam: Nam quando desideravi divitias, ideo desideravi, ut dives essem, honoresque ipsos, quorum cupiditatem (id est amorem) modo me perdomuisse respondi, eorum nescio QVO NITORE DELECTATUS volebam, nihilque aliud in uxore semper attende, cum attendi, nisi quam mihi efficeret cum bona fama voluptatem. Tunc erat istorum in me vera cupiditas: (id est, verus amor) nunc ea omnia prorsus aspsero, & si ad illa que cupio (id est, quae vero amore amo) non nisi per haec mihi transitus datur, non amplectenda haec appeto, sed subeo toleranda, id est, non haec amo, sed ad aliud refero, quod sine illis obtinere non possum. Et hanc Augustini responsum tanquam elegantissimam approbat statim Ratio: Optime, inquit, omnino. Nam nec ego illarum rerum vocandam puto cupiditatem (id est, amorem) qua propter

aliud requiritur. Et paulo inferius: Tam certe ostendi, nihil aliud me amare, (quam sapientiam) siquidem quod non propter se amatur, non amatur. Ego autem solam propter se amo sapientiam; caetera vero vel adesse mihi volo, vel deesse mihi timeo propter ipsam; vitam, quietem, amicos. Eandem doctrinam tradit in libro octoginta trium quaestionum: Si propter alia, quae amanda sunt, amor amatur, non recte amor dicitur. Nihil enim est aliud amare, quam propter se ipsam rem aliquam appetere.

Hoc igitur facto principio tanquam certissimo, cum Augustino dicimus, nulli omnino rei creatae affectum amoris tribui posse, & si tribuatur, sine dubitatione peccari. Doctrinam istam tanquam ex Scripturis sacris haustam, toties, tantaque instantia docet Augustinus, ut fortasse nulla veritas sit in omnibus operibus ejus, quae frequentius Christianorum animis commendatur. Nos ex innumeris ejus sententijs nonnullas in certas classes revocabimus, ne sua multitudine confusionem ac tedium pariant.

Primo igitur hoc ostenditur ex ipsis Christianae religionis fundamentis. Nam disciplina Christi jubet homines de potestate tenebrarum erui, ut transferantur in regnum ejus, jam in ipso limine Ecclesiae constitutos palam renuntiare ciabolo, & omnibus pompis ejus; hoc est, omnium rerum visibilium illecebris, ac amoribus: prout Augustinus hoc saepe expiicat. Imò religionis Christianae scopus in hac vita non est alius, nisi ut à rerum creatarum amore liberemur, siue rumpendo per gratiam amoris vincula, quibus jam implicati sumus, siue animum continendo, ne perverti amoris affectibus implicetur. Docet hoc in libro de quantitate animae: Ideoque bene praecipitur etiam in mysterijs, ut omnia corporalia contemnat, universoque huic mundo renunciet, qui ut v. demum corporeus est, quisquis se talem reddi desiderat, qualis a Deo factus est, id est, similem Deo. Non enim alia salus anima est, aut renovatio, aut reconciliatio auctori suo. Quod quomodo fiat, docet in fine libri: Spiritus rectus in ea non instauratur, nisi prius cor mundum fuerit, hoc est, nisi prius ipsa cogitatio ab omni cupiditate ac sece retam n. 76. lum se cohibuerit, & aliquaverit. Et in octoginta tribus quaestionibus ad illa Apostoli verba: Etsi exterior homo noster corrumpitur &c. Rectissime omnino, quoniam omnia visibilia ad exteriorem hominem pertinent, quibus Christiana disciplina renunciat. Hoc autem de renunciandis amoribus Augustinus semper intelligit. Vnde subiungit: Et nobis vocatis à Christo visibilia delectatio (amor) minuitur, ut invisibilem amore interior recreatus, ad interiorem lucem, quae nunquam occidit, revertatur, secundum Apostolicam disciplinam, non querens quae videntur, (id est, visibilia) sed quae non videntur; quae enim videntur temporalia sunt: quae autem non videntur aeterna. Vbi Augustinus secundum Apostolicam phrasim, per visibilia & temporalia intelligit res creatas, per invisibilia & aeterna divinas, quibus in aeternitate perfruendum est: ut beati

Ibid. c. 13.

Lib. 83. 99.

9. 34.

Lib. de quant. animae c. 30.

Ibid. c. 33.

Lib. 83. 99. 9. 64.

L. 2. de Ser. in monte 7. 20.

Serm. 39. de verb. Domini c. 1.

1. Joan. 2. Lib. 6. Musica 14.

Lib. 5. cont. Jul. 1. 16.

Ibidem.

beati sumus. Et libro secundo de Sermone Domini in monte: *Quæ tamen omnis immunditia (odij & contemptus rerum divinarum) rerum temporalium dilectione concipitur, id est, dilectione huius seculi (seu rerum hujus mundi, sub quo omnes res creatæ continentur) cui iubemur renunciare, ut mundi esse possimus. Et in sermonibus de verbis Domini, de vocatione Christianorum diserens: Ad hanc expectationem, & propter hanc spem Christiani facti sumus. Nonne spes nostra non est de hoc seculo? Non amenius seculum. Ab amore seculi (id est, rerum omnium ad hoc seculum pertinentium) vocati sumus (scilicet ad Christum & Ecclesiam: à vocando enim Ecclesia nuncupata est) ut aliud seculum speremus, ac diligamus. Si disciplina Christiana nos iubet renunciare seculo, hoc est, ut Augustinus exponit, ut non diligatur seculum neque secularia, peccatur profecto si diligatur. Nam illud Christianæ disciplinæ & renuntiationis præceptum, non aliunde nisi ex Scripturis haustum est, quæ disertè iubendo per os Apostoli Ioannis clamant: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. In quem locum Augustinus: sicut præceptum est animis à Domino, quid diligant, ita per Ioannem Apostolum, quid non diligant, nolite, inquit, diligere mundum &c. De cuius loci sensu idem Augustinus: Apostolus Ioannes non ait: Nolite uti mundo, sed, Nolite diligere mundum; ubi posuit & concupiscentiam carnis: qui enim non diligens vivit, quasi non utens vivit, quia non eius rei causa utitur, sed alterius quam diligens inveniatur, ut etiam non diligens hac utatur. Clamant Scripturæ per os Apostoli Pauli: Et qui utuntur hoc mundo quasi non utantur. In quem locum rursus idem Doctör: Quid est, quasi non utantur; nisi non diligant quo utuntur, quoniam tale est, ut bene aliter non utantur? Et hoc quidem etiam in his rebus observandum est, quæ in hoc mundo sic bona sunt, ut tamen eas diligere non oporteat. Hinc idem Apostolus Paulus disertè præcipit: Nolite conformari huic seculo: Itud enim amore fit, quo*

quis amat seculum seu rem secularem propter se, non ad aliud referendo, seu quod idem est, tanquam finem dilectionis, in quo quiescat: quod fit in omni omnino peccato, sive mortali sive veniali, ut infra dicendum est: Nisi voluntas, inquit, quicquid in eis (exterioribus rebus) capit, ad meliorem veriorumque vitam referat, atque in eo sine cuius intuitu hac agenda iudicat, quiescat, quid aliud facimus, nisi quod nos Apostolus facere prohibet, dicens: Nolite conformari huic seculo? Et alibi: Non ut conformemur huic seculo, finem constituendo in bonis talibus, & in ea detorquendo beatitudinis appetitum: sed ut quicquid in usu temporalium rationabiliter facimus, aternorum adipiscendorum contemplatione faciamus, per ista transientes, illis inherentes. His Christianæ vocationis præceptis institutus Augustinus ubique clamat, omnia quæ in mundo sunt, solo excepto Deo, vitiosè diligi, & hoc in sacris Scripturis esse præceptum: Itaque, inquit, in novo Testamento sic ab istorum (visibilium seu sensibilibus) amore prohibemur, non respicientes ea quæ videntur, sed quæ non videntur &c. Amandum igitur solus Deus est, omnis verò iste mundus, id est, omnia sensibilia contemnenda; utendum autem his ad huius vitæ necessitatem. Et infra: Quid est aliud falsis boni illud ut que decipi, quam te ipso inferiora, miranda atque appetenda arbitrari? Habet igitur vir temperans in huiusmodi rebus mortalibus & fluentibus vitæ regulam utroque Testamēto firmatam: ut nihil eorum diligat, nihil per se appetendum putet; sed ad vitæ huius atque officiorum necessitatem quantum satis est usurpet, utentis modestiâ, non amanti affectu. Ecce apertissimè declaratum utriusque Testamēti hanc esse regulam, nihil rerum temporalium esse diligendum, nihil mirandum, nihil per se appetendum, hoc est, ut exponit, nihil amanti affectu esse complectendum. Ex quo necessarîo sequitur, affectum amoris nulla in re temporalis seu hujus mundi, qui divinitus diligi vetatur, sine peccato posse collocari.

CAPVT XIII.

Ratio petitur ex natura cupiditatis, & peccati, sive mortalis, sive venialis.

SED constabunt ista apertius, si, quid sit peccatum, & unde ratio ejus petenda sit, ex Augustini doctrina paulò accuratius disquiramus. Tradit enim sublimis ille doctör frequentissimè, non esse aliud peccatum, quam amorem rei temporalis, sive rei, quæ amanti invito auferri potest; hoc est, amorem cujuscunque creature. Nam in primis libro primo de libero arbitrio cum rationem peccati ex professo investigaret, atque docuisset, neque ex lege vetante, neque ex pena damnante, neque ex eo, quod sibi hoc homo nollet fieri, quod alteri facit, esse petendam; tandem concludit, ex sola libidine sive cupi-

ditate esse metiendam. Iam videte, inquit, non est, et opus esse longa sermone, ut mihi de homicidio, lib. 1. 1. sacrilegio; ac prorsus de omnibus peccatis persuadeatur. Clarum est enim, iam nihil aliud quam libidinem in toto malefaciendi genere dominari, quam alio nomine cupiditatem vocari dicit. Et in eodem libro inferius: Convenit inter nos, omnia malefacta non ob aliud mala esse, nisi quod libidine, id est, improbanda cupiditate sunt. Et in libris de doctrina Christiana eandem doctrinam tradit: Non nisi charitatem, neque culpam, nisi deo. Cupiditatem, & eo modo informat mores hominum. Et aliquantò inferius: In omnibus enim talibus (rebus prætereuntibus) non usus rerum, sed libidine